506/011-72
92
4

ESTANCES

Sunyer
1947

CARLES RIBA

ESTANCES

Pròleg de Marià Manent
Epíleg de Joan Triadú

BIBLIOTECA SELECTA
BARCELONA

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

R: 712.571

BIBLIOTECA SELECTA — 27

Edicions de

ESTANCES

LLIBRE PRIMER

1.ª – 1919
2.ª – 1930
3.ª – 1937
4.ª – 1947

LLIBRE SEGON

1.ª – 1930
2.ª – 1937
3.ª – 1947

RESERVATS TOTS ELS DRETS
COPYRIGHT BY EDITORIAL SELECTA 1947

G. A. S. A. - Casanova, 113 - Barcelona

O AAG

PRÒLEG

En els dos llibres de les Estances *(1913-1930) la poesia de Carles Riba ens ofereix la corba d'una interessant evolució. Hi ha ecos d'aquella cortesia amorosa, d'aquella delicadesa malencònica i reverent que deriva dels trobadors i del* dolce stil nuovo; *afinitats indubtables —i no gaire observades— amb els «metafísics» anglesos del segle XVII; subtils melodies a la manera simbolista... Però crec, com Valéry, que aquestes referències a escoles i formes no aclareixen gaire el misteri profund, l'essència d'una obra poètica. La de Carles Riba sembla el producte d'una cultura molt més normalment madurada que la nostra. Perquè la llengua assoleixi aquest grau d'afinament, aquesta capacitat d'expressar els matisos més delicats d'un pensament complex i d'una passió ardent i pro-*

funda, sembla que hagi d'haver-se assaonat lentament sota la llum d'un període clàssic com la poesia francesa del XVII, i que hagi fermentat després en l'ebullició olorosa d'un Romanticisme tan ric com el de l'escola anglesa o alemanya. Però, en realitat, la poesia catalana no ha viscut aquelles nobles experiències. Els seus processos aproximatius han estat breus, elíptics. Una rara intensitat del geni individual diríeu que hi compensa en punts ardents l'absència de la línia llarga i sinuosa. Algú ha dit que Josep Carner equival a tot un moviment literari, i el mateix podríem dir de Carles Riba, humanista, crític penetrant, prosador perfecte, creador prodigiós de «cristalls absoluts» de poesia.

*Com Mallarmé a França, Riba ha creat a Catalunya la noció de poesia difícil. En una cultura que tendia excessivament a la facilitat i a la superficialitat, ell oferia des de la primera jovenesa unes estances construïdes amb art exigent i segur, l'espectacle d'una passió realment meditativa. Al voltant d'aquella poesia sorgien aviat les inevitables reserves; els mots d'*obscuritat, *de* preciosisme, *voletejaven maliciosament entorn d'uns versos que reflecteixen un tipus d'experiència massa elaborada*

i massa rica per al gust de qui cerca en la poesia més aviat un narcòtic que un estimulant de les forces profundes de l'ànima.

L'obscuritat de certs lírics prové de la intensitat amb què en ells es manifesta —per raó de llur riquesa interior— el caràcter indefugiblement ardu de la creació poètica. Com recordava Herbert Read, el poeta intenta una empresa impossible. Cerca l'emoció més íntima i essencial, la forma que vol crear la seva matèria, i hi confronta les idees ja fetes, els mots existents, les nocions corrents i cristal·litzades de la realitat. El seu problema és comunicar l'emoció intensament individualitzada, i en certa manera única *—encara que es mescli amb una emoció collectiva—, usant «els mots de la tribu». Per això els violenta, manipula singulars invencions verbals i inesperades metàfores. No és estrany que aquest procés projecti alguna ombra sobre el poema; així el vehement estiu posa, a moments, l'ombra d'un núvol sobre el paisatge.*

Però entre els retrets que es feien a la poesia de Carles Riba n'hi havia un de singularment injust. En classificar-lo, amb còmoda superficialitat, entre els poetes anomenats «cerebrals», el crític o l'home del carrer l'imagi-

naven en un món de figuracions glaçades, decantat de la vida, màgic fred i subtil. Però si hi ha a Catalunya un poeta ric de passió, un poeta de qui l'obra reflecteixi, per a dir-ho amb mots del mateix Riba, «la plena acumulació de la seva experiència vital», és l'autor de les Estances. *No és mai un líric d'evasió, de torre de vori, de subjectivisme inabordable i extrem. No sent, davant l'espectacle del món o les pregoneses del destí, cap pruïja d'arrecerament o de fuga. Home entre els homes, accepta l'espectacle, reposa i canta sense amarguesa com des del «profund entreforc dels fats». La seva poesia ens entona amb aquella virtut que l'antic filòsof atribuïa a la tragèdia i que ha estat definida de mil maneres, però que ningú no ha precisat tan feliçment com Matthew Arnold en el seu prefaci a* Merope: *«Un sentiment de sublim aquiescència al curs del destí i a les dispensacions de la vida humana». Al fons de la passió complexa i del pensament tan delicadament ramificat de Carles Riba, trobarieu sempre una acceptació càlida, oberta. Greu heretgia crítica, l'intent d'inscriure Carles Riba entre els poetes hermètics, allunyats de la vida, reclosos en un món d'artifici i de glaç. Algun moment, la seva medi-*

tació poètica pot prendre a la filosofia «una mica del seu color», com deia Valéry parlant del Cimetière marin; *però en la poesia de Riba el pensament és sempre abrigat de passió i de música.*

Dos temes, que es repeteixen al llarg de les Estances, *ens semblen especialment significatius en l'evolució poètica de Carles Riba. L'un és el tema del propi mester poètic, el misteri de la creació lírica. Una dona adormida és comparada al vers*

> que un poeta combina i deixa
> ple d'un pur misteri...

La Joia s'emmena els mots reclosos en el «pit covard» com el guerrer que crida per al combat la seva gent adormida:

> Bé sé, però, sots ta bandera
> quanta de força em robes: cada mot per mi era
> un torrent de ma sang, set anys del meu voler.

Aquesta preocupació per l'intim secret del poeta en la seva funció peculiar, aquest fer poesia de la poesia, no és cap forma de narcisisme; revela, això sí, un reverent amor als misteris del llenguatge i a l'afinada lira, una consciència artística només pròpia dels

*grans poetes. Però, al costat d'aquest tema limitat, personal, que podríem anomenar tema d'*ofici, *sorgeix repetidament en les* Estances *una preocupació per les emocions col·lectives. Fins en un poema d'amor apareix el símil polític: l'amada presència apaivaga el tumult dels pensaments com la serena màgia d'un discurs suscita en la gentada un voler únic.*

> Dins la nostra fusta mesquina
> ressonen homes i ciutats...

diu en un altre poema. En les Elegies de Bierville *l'emoció col·lectiva —ja no imaginada, sinó dolorosament viscuda— també s'enllaça amb la viva consciència del mester poètic, amb la preocupació dels «nombres severs». Les* Elegies *figuraran entre la més alta i més noble poesia «política» que s'hagi escrit darrerament a Europa. Però les* Estances *ja prefiguraven aquest destí; l'afinat instrument semblava esperar l'aspra i gran melodia, la ventada dels esdeveniments exteriors. Més d'una vegada la vida ha ofert als poetes, com amb misteriosa sol·licitud, la substància més adient a llur do íntim.*

Setembre, 1947.

MARIÀ MANENT

LLIBRE PRIMER

(1913-1919)

...e io coll'arco

1

T'ha enquimerat la gràcia fugitiva
d'un desig i ara ets deserta, oh ment.
Ai soledat sense dolç pensament
i foll traït sense paraula viva!

Però ¿què hi fa, si dins el teu oblit
la inquietud pregonament perdura?
Encara el goig sobre la carn s'atura,
duent l'anunci d'algun cant no dit.

I ell és el foc sagrat que et perpetua
damunt les cendres del desolament;
no vulguis calma en ton oblit, oh ment,
oh folla que has gosat mirar-te nua.

2

With Psyche, my Soul.

E. A. Poe

Dins de la tarda nua caminàvem plegats
jo i Psique, la meva ànima: ella greu i serena
i jo escoltant-la sospirant, que era la vena
tèbia del plor negada als meus sentits glaçats.

I ella deia: «¿I per què?...» I feia un lent silenci.
I tornava: «¿Caldrà que una ombra de salut
agomboli el teu pit en un frisar golut
on cada pensament d'una flama s'agenci?»

I deia encara: «Un dia sentiràs que el record
sol i divers del goig que a cada instant la terra
damunt ta carn posava, pesa més, i t'aferra
la pols. Jo seré lluny del teu delit retort.»

Psique parlava i era als seus mots tan estranya!
Ni sé com s'ha fet muda al bleixar interrogant
del meu pit... Ai obscur silenci ressonant,
on cada veu que arriba amargament m'enganya!

3

(Diu el Sentit:)

—Espera, ¿què saps tu si aquest és l'espavent
extrem, oh folla Ment,
i més enllà ja és la possessió pia
d'Ella en pastura i llum del pensament,
i el goig menyspreador de l'instant s'alçaria,
per sobre el goig divers de cada dia,
sol i immutable com un monument?

(I diu la Ment:)

—Sentit, ¿com goses, foll, servar la imatge pura
amb un pac que no dura
de jovenesa errívola i de daler encantat?
Encara et manca acerbament l'obscura
fatiga del carnatge carnal haver menat,
i que més que ta viva nuditat
valgui ta sangonosa vestidura.

(I torna el Sentit:)

—¿Què saps de mes batalles, oh Ment, dins ton
hostal? Deixa que en ton [pregon
desolament s'obstini una esperança bella,
i surt, dóna'm la mà, folla, que el món
se'ns obre avui com la immortal presència
i és cada renovada meravella [d'Ella,
com un raig d'alba on la tenebra es fon.

4

Tots els camins del món com la presència
Ai dura carn indòcil, melangiosament [d'Ella!
presa dins les cruïlles de ton engany roent:
¿per què tremoles si tot goig està dins Ella?

Mira davant de tu, calla el teu mot i vés:
és més que ombra d'un somni o un oci nu la
hereva de la joia, carn encuriosida, [vida,
que tan gran pietat calgué que et llibertés.

Per tu és el sol d'or i la flor i l'estrella
i la sempre diversa llargària dels camins
i les vides germanes que s'hi mouen a dins:
cada cosa com una paraula nova d'Ella.

5

Joia, callada endolcidora:
que tímida véns a prop meu!
Toques el sentit com un lleu
alè i la ment encar t'ignora.

Tant de temps que ja hi dorm l'orgull
desert de l'antiga ruïna!
Fes-ne ta casa i il·lumina,
Joia, el silenci que s'hi acull.

Em cals ben ardida i ben forta:
són tantes vies que davant
sol·liciten el vol errant
del sospirar que Amor em porta,

totes calitjoses d'oblit
i gelebrides de paüra!
Però ta presència fulgura
més forta que el fred i la nit.

Joia, amiga lenta i novella,
veu sense so, respir ardent:
envaeix el desolament
que ara és sol a parlar-me d'Ella!

Sigues ma consellera tu,
la comptadora de mes hores;
incendia d'Ella mes vores,
Joia, i vesteix-me'n el cor nu.

6

Non destar le speranze fuggitive
dormenti in grembo a una infrangibil fede:
ogni antico spavento omai lor cede,
nel muto sonno eternamente vive.

7

Potser només ets l'ombra rient i fugitiva
d'un desig obstinat a habitar dins la ment,
i t'he cenyit entorn amb carn de pensament
i amb sang de mes batalles t'he fet encesa i viva.

Amor, potser el suau sospirar que de tu
ve a mi, és tan sols la folla ressonança
d'aquell desig fet música, i és, damunt ta sem-
[blança,
ma pròpia joia el sol que s'hi atura i lluu.

No hi fa res: jo t'hauré amat carnal i eterna;
fugirà l'ombra, mes ja el meu únic desti
serà allò meu que no mor, que morirà amb mi,
—que tu sola, oh Amor, hauràs pogut saber-ne.

8

Ara que passa Amor ran de ta pensa nu,
dóna una hora al silenci i a la malenconia:
la imatge escapadissa que vol reposar en tu
odia esclava pompa de mots o d'alegria.

Abandona-li un per un els pensaments
dels quals ta boca la vaga dolcesa ignora,
quan dins de tu es congrien i el pit suau hi en-
en una lenta tremolor sospiradora. [*cens*

Després— seran els braços oberts, i l'incessant
treballar de l'oblit cedint a la follia
de sentir-nos immòbils mentre corre l'instant,
que és feta de silenci i de malenconia.

9

¿Per què s'escamparien tos dolços pensaments
amb tos sospirs— callada
música, roberia dels cobejosos vents?
Oh, deixa només cada
pensament dolç jaquir la dolça boca, alada-
ment, en arreaments
de dolços mots! I a tu la gràcia de tu nada
torni, quan els aculls
a morir dins el trèmul silenci de tos ulls.

10

Ulls meus, ulls que viviu goluts damunt mon
[rostre;
per vosaltres la imatge d'Ella, dolça a servar,
és davallada al cor, i llum tan pia hi fa
que ja no hi val l'or d'aquest sol que és glòria
[vostra.

¿Com la carnal recança del goig que amb l'ho-
[ra fuig
a la bella carn d'Ella us té oberts encara,
si veure-la caduca i fonedissa amara
tot pensament d'amor amb metzina d'enuig?

Ulls meus, closos em fóssiu amb porta de tene-
[bra,
i el vostre esguard girat endins, de cara al cor,
portant a la fidel imatge que no mor,
i a l'adoració que l'estreny, i a la febre,

aquesta coneixença tan viva del sentit,
tan corporal, però ja lliure de paüra:
la mort faria de la bella carn pastura
sense que en tremolés la imatge dins mon pit.

11

Ens hem bastit el goig entorn, com una ardida
estada indiferent a l'oblit i al record:
el Temps no hi entra, el Temps que feia nostra
tan evasiva al mut llagoteig de la Mort. [*vida*

¿Què és al cap i a la fi, llevat de goig i mort
nostre fat? ¿No li hem rigut tots dos, oh bella?
¿Venceria la tanca del nostre casal fort
la Mort, sinó amb l'encís d'una joia novella?

12

Joia, dolça conqueridora,
ja no et resisteix re de mi!
Ma vida acut tota al divi
clam teu i entorn se t'arremora.

Car tu has dit:—Començ jo fui
i fi seré; el millor és encara
per ser, en el temps, no en l'urna clara
de l'esperit.—I veig avui,

Joia, dar-se les mans eternes
mos anys, vestits de foll desig:
tu, sonora i dreta al bell mig,
la dansa rodona governes.

Mes, per damunt, sotja la Mort.
Així l'astor, manyer caçaire,
assetja, enfilat dalt de l'aire,
de la coloma el vol menys fort.

Joia, ¿per què interrogaria
si alces tu mateixa el vel?
¿No és la Mort l'amiga fidel
que en tot camí et fa companyia,

i ara a la porta del meu pit
ta furtiva sortida espera,
tu que entres com alta guerrera
i surts com el lladre de nit?

13

Bacio soave, amor, tua prima prova,
ch'ogni pensier mi scosse nella mente:
or tu, di questa muta angoscia ardente,
fanne mia pace e mia parola nuova.

14

Cap hoste al pensament tan dolç, com el record
del dia que em mostrà la sospirosa via
Amor primerament—oh de mos dies, dia!—
amb una errabunda follia [fort.
de deixar el temps enrera del meu córrer més

No posà en tu, oh via, ses monjoies la Mort.
T'obries dins ma pensa: jo l'he peregrinada
—guiava Amor—com una contrada inexplora-
Ha estat una joia callada, [da.
platxèria secreta i rica del record.

¿Com ara, Amor, oh guia, em punys a fer report
de ma joia en un vers que bellament l'agenci,
quan només de sonar ma veu dins mon silenci
ja m'apar que el doll recomenci
del dies que ma única mestressa fou la Mort?

15

I fou. I vaig partir dels seus braços oberts,
sojorn que no entristí la petja breu de l'hora.
—L'hora havia romàs arraulida a sa vora
per sobtar el meu retorn als meus camins in-
[certs.
I fou. I vaig partir dels seus braços oberts.

I de l'hora implacable fui novament la presa.
I reparí el meu cor ple de l'enyor mortal
dels seus braços oberts: pelegrí a qui cal
fugir—tot just hi entrà—de la terra promesa.
I de l'hora implacable fui novament la presa.

I em preguntí: ¿No fóra el meu goig potser més
[clar,
quan mos lassos camins em tornin als seus bra-
[ços,

oh pàtria oberta! si acompanyés mos passos
l'hora, que bat i mor com el meu cor humà?
I em pregunti: ¿No fóra el meu goig poiser més
[clar?

16

Anima meva, assai
glatires per aquesta boca folla.
Tant de voler en un sol sospir adolla,
tanta de força que no torna mai,
i tu no ets lassa mai
de sospirar per 'questa boca folla.

Tot ton poder, llourat
per la purpúria ombra fugitiva,
s'escola al llarg de la quieta riba
de ton eternitat;
mes tu, et té esclava ton eternitat,
en va et tempta la porpra fugitiva.

Anima meva, assai
glatires. ¿Sents? S'agita la recança
dins el teu flanc. Oh plenitud que avança!

Si ara l'ofegues, no reneix ja mai.
Ara és l'hora— o mai:
ans que en oblit, ta pau sia en recança.

17

O my fair warrior!

SHAKESP.: OTH.

Amor, és dolç de dir:
si ha emporprat tos joves anys amb guerra
sense evasió el Destí,
ja suplicant a tos genolls s'aferra
ell— ton vivent botí.

Ara la pau primera
sobiranegi els membres combatuts:
qui més enemic t'era
homes i vents al teu entorn fa muts,
t'acotxa amb flonjor d'ombra i vetlla a ta espo-
[nera.
Dolc sia el breu dormir.
Amor, ¿què hi fa si una batalla nova
sotja el teu deixondir?

Al teu costat, en l'errabunda prova,
fa armes el Destí.

Ell, que si mai movia
el braç servent per la rancúnia fals,
digues, ¿contrastaria
un girar dels teus ulls imperials,
oh bella, oh a mi clement guerrera mia?

18

El dia en què l'alada enveja de les Hores
trairà aquesta cortesia somrient
amb què ara cad'una en son fugir consent
a ser la benvinguda hostessa de tes vores;

llavors que l'ull entorn farà el compte poruc
de quanta fou la irreparable roberia,
i barris ton casal sobre l'eterna via
fressosa dels records errants sense aixopluc:

¿bastarà per ventura la voluntat retorta
per deixondir un sarment que el flam abando-
Amor, la teva estada, ¿què la defensarà? [*nà?*
Les Hores, arrogants, empenyeran la porta.

I amb elles els records, fillada que de tu
rebutjaves per pròdiga. T'assetjaran amb lenta
fam de tornar a sentir el Temps, que al gaudi
[*tempta;*
un dia te'ls retràs amb el voler tot nu.

19

El Temps, fill de la Mort, espia i mai no és las.
Ai Mort, així et diu sempre el teu moment quin
[és!
El goig que atresorem ens fa covard el pas;
així a mig camí ens sortiràs,
lladre armat, com si el nostre bé mai t'aprofités.

Si el trist despullament m'espera a mi segon,
Amor, no em pesis morta damunt dels pensa-
[ments:
¿què hi hauria entre tu i els altres morts que
[hi són?
(¿Ni què ara entre tu i cap dels meus vivents?)

Jo vull ton cos, llunyà en un país d'oblit:
un freu d'absència que no domi cap conjur.
I a la nit jo diré, mirant el cel florit:
Així passà son esperit *[cur.*
a ser un nou astre etern damunt del món obs-

20

Com un que dalerós camina al llarg d'un mur
pel carrer d'on la nit tota fressa exilava,
i s'enquimera de la ressonança brava [cur,
del seu pas, que se'n vola i fuig dins l'aire obs-

quan del seu clar costum Amor romp la cadena
i un sospir viatger se l'enduu de company,
dintre l'ànima bruna i immensa i sense plany
—només un vast enyor, dolç com la lluna ple-
[na—

el pensament s'esmuny del seu recer d'oblit
i mou al meu encalç la passa traïdora;
de sa jactança tot mon camí s'arremora,
oh implacable perseguidor vestit de nit!

Llavors, en tant que Amor torna a l'estada vella,
vencedor de tenebres, aquesta dona amant
travessa ma basarda, amb aquells ulls, que fan
com la remota confiança d'una estrella.

21

In pace

La tendra amiga, mare de records,
se n'és anada amb els morts:
no ploris, Amor, la morta;
solament barra la porta
a l'aldarull dels records.

Deixa'ls dins la memòria en festa clara,
que ells no en saben res encara:
ve la mort tan flonjament,
que no torbà un frisament
de vol aquesta hora clara.

Espera que els records avui infants
sense dol es facin grans:
llavors obriràs la porta;
i a qui els parli de la morta
que parti sent ells infants,

oposaran una mirada clara,
com l'infant orbat de mare
que mai no entendrà quin bé
mancava al seu goig primer:
oh soliua hora clara!

22

Amor, adesiara sento mon pensament
que un sacre horror l'assalta en sa tranquila
a l'un costat vas tu, la usada companyia; [*via:*
però ens volta una turba pàl·lida i vehement.
Tàcites ombres, òrfenes de fesomia! L'alba
neix plena de records; d'elles, ni el nom se sal-
de dins la mar udoladora del present. [*va*

Amor, elles amaren també, i de ventura
fou el llur pit desesperadament avar;
¿no sents—cendra tornà llur pit—el secular
heretatge de joia que dintre l'aire dura
difús? Les ombres vénen de llur estatge mort
no a pregar una minsa almoina de record,
ans a captar de llur tresor la dolça usura.

Amor, l'innúmer deute clama de dins l'abis!
Vivim dels juraments, els sospirs, les besades
infinites de tantes gèneres escolades!

També un dia la casa clara i el verd pais
seran buits de nosaltres i sonors d'altres vides
ignorants que jo i tu, ombres engelosides,
en cada cosa amada ventem un flam d'encis.

23

Joia, sàvia creadora,
oh imperial! ¿qui mai ha dit
que eres alegre? ¿Mai quin pit
t'ha conegut jubiladora?

Tu que somrius darrera el vel
si taula et teníem parada,
amb dolç refús, oh sospirada
hostessa que ens baixes del cel.

En ma innocent parenceria
jo aparellí pel teu regal
la flama del meu cor mortal,
el so de la paraula mia;

mes tu, divina, el braç estens:
com fou ma casa pobra, obscura,
fins que es poblava a ta natura:
sospirs, silenci i pensaments!

Joia, presència greu i tendra,
¿qui, tu partint, fou mai covard?
¿Qui es temé buit del teu esguard
com ho és del flam la morta cendra?

Joia, ¿què hi fa el teu esvair,
quan per ta llei, que sempre resta,
els desigs, nissaga feresta,
ja fan una pàtria dins mi?

24

Hem estat com la gent nada a la riba erma
davant l'innumerable somriure de la mar;
la gran temptació a poc a poc desferma
les voluntats ardides del trist costum avar.

I un dia se'ls enduu, com d'una revolada,
ells, amb els seus records, els seus déus i els
[seus cants,
per si descobririen una terra daurada
enllà de les tenebres profundes i onejants.

Davant l'esguard errívol dels nauxers d'aventu-
[ra
la verge mar es pobla d'illes amb ports fidels;
mes cap dolçor terral no iguala llur fretura:
sempre demanen una ruta nova als estels.

I més s'estimen la infinita mar deserta,
i els vents que s'escometen pels volubles camins;
de la sonora lluita la nau son vol concerta:
tal nostra vida, Amor, d'un combat de destins.

25

Felicitat, ¿no en tens prou de seure a ma taula,
d'acompanyar mes vies, de compartir mon jaç,
que encara sotges si em prendries ma paraula?
Digues-me, ¿què en faràs?

26

Animula vagula blandula

Ànima meva, errívola pels camins del meu si:
no facis com el pelegrí
que fou temptat per la rosella tosca,
orgull del senderó mesquí;
mes tot seguit l'avergonyí
aquell flam viu damunt sa roba fosca,
i l'abandona al vent, a esvair-se i morir.

Ànima meva blana, cenyida de ventura
com d'una greu túnica bura:
no importa el caminar, tant com el do
amb què el camí ton pas detura:
estel que en un tombant fulgura,
ploma d'àguila, cant o tendra flor;
o el dol, que alleuja ta feixuga vestidura.

27

Vora el torrent que fuig hi fruiten llimoners.
El pom jovençaneja i riu i cau lassat
i l'aigua, arran, fa com un jaç que el gombolés;
al peu de cada soca hi ha un caramull daurat.

Passa, torrent, germà lluent del marge bru:
ta fúria no s'hauria amorosit en va
si un fruit, dels que ara aculls de pas, s'avia
[amb tu
i t'és monjoia alegre quan llisquis lent pel pla.

Val més la teva imatge que no mil pensaments.
L'amor s'aboca al freu del temps escoladís.
¿Què hi fa si el temps ens tempta forces, fe, ju-
[raments?
Un bla renou ens canta, i l'hora és molt feliç.

28

La partença

Si t'engelosia el camí,
que em prengués com una estimada
fidel a mon flanc i de mi
peixent-se per mos ulls en la flama abrivada
del pensament, que vora d'ella es sap més diví,

pobla, Amor, el camí que em mena
d'un dolç desig, com d'un constant
oreig que duu el sol i asserena
l'espectacle profús i viatja amb l'instant
i esventa al cor distant la vagabunda pena.

29

L'absència

Fidelitat: no dins mon cor pregon et duc
com una gemma delicada i rara
jeu dins l'obaga còncava del buc
—tresor per fer l'orgull d'una regina avara.
Ans mon ànima és un paisatge transparent.
Gespes del bell desig! I tu, en lenta
regor perenne, oh fidel pensament,
fontana viva, cada
bri humil i trement
penetres d'una força— vasta i asserenada
com aquest cel que en ton argent es renta.

30

El retorn

He fes talment un líquid, voluble abís d'absèn-
[cia,
un camí sense marges, de monòton argent;
dia per dia m'he nodrit d'absència,
com el nauxer de l'assoliament
del mar, que dóna al cor una tan greu potència.

I com dia per dia el nauxer dins son cor
clou la paraula trista, vídua de ressonança
que la tornés endolceïda al cor;
però, quan ve a riba, la gaubança
del reveure fa míser l'anguniat tresor,

el plany que no digui lluny de ta vora clara,
Amor, ma pàtria oberta, braços de bon retorn,
fa com l'ocell de nit dins la llum clara,
que topa d'ales i esbatega entorn,
i, amb el cor fort, un tomb de la mà l'aclapara.

31

Bella regina dels immaculats silencis!
Com una fumerola d'un caseriu en pau
que puja, lenta i dreta, i es fon amb el cel
[blau—
s'eleva ma paraula a tu, perquè la vencis
diluïda en l'atzur del teu callar suau,
bella regina dels immaculats silencis.

Llavors, ¿quin pensament hi haurà, sinó feliç?
Els mots—fites revesses en què la idea és clo-
[sa—
la veu mortal—a son volar feixuga nosa,—
tot esdevé un silenci clar, on ni el degotis
del temps son cant profund i igual posar no
[gosa.
Llavors, ¿quin pensament hi haurà, sinó feliç?

32

Tu apareixes. No la roja meravella
que per damunt ma galta fa un súbit llengoteig,
no el tremolor que ajup l'envanida parpella
i la paraula forta esderna en balbuceig,

són, oh Amor d'amors, l'essència del miracle
que, en seure prop de tu i oir-te, en mi es difon.
Oh, sabessis! dels pensaments, quin dolç sotrac
[la
turba perplexa ordena darrera el mur del front!

Així a l'assemblea dels ciutadans el guia
fiat obre les ales del seu discurs serè,
i d'home a home passa una ardent correntia
i alcen tots junts els braços amb un igual voler.

33

Kleiner Morgenwanderer.

SCHUMANN

Com entre l'estelada fita i parpellejant
neix, travessa i s'apaga, tot en un breu instant,
un punt de claredat, oh estela transitòria!
sobre la nit serena de la meva memòria
passa un record, escàpol del negre abís on van
les lleus imatges de cada hora peremptòria
que s'esvaïren sense cant.

Fou un infant, Amor, i era novell el dia.
El camí va ajuntar-nos en muda companyia.
El seu pas era fort, meravellat i igual
pel marge clar; i no feia de mi gens de cabal.
Un revolt me'l furtà, ai reflex d'alegria!...
I recordo les branques al llarg del muradal
cantussejant sobre ma via.

Amor: ¿fou un presagi perquè avui es complís?
Vora del nostre bac s'esmuny l'hora feliç;
inútilment ens hem tingut per iguals d'ella
només perquè sa llum besà nostra parpella,
perquè ens rosava el llavi un poc del seu som-
[ris.
¿Qui sap, si romanies, companya estranya i be-
si ens tudaria el teu encis? [lla,

34

Com el tresor que el terrassà confia
perquè el nauxer l'hi porti en vol segur
més enllà dels camins del pèlag nu,
i espera si amb guany l'hi tornaria:
talment t'abandoni la pensa mia.

Però prop meu, errívola, has segut.
Com el portell que dins l'obaga pobra
de cara a l'ampla llum de sobte s'obre,
per ta paraula ha omplert mon seny eixut
l'enyor de ribes que no he conegut.

Oh illes fèrtils de la mar austera,
com flotons de verdura enmig de l'erm!
Volgut anar-hi amb tu. Però un son ferm
era senyor de mi quan la primera
tocàrem... Vaig llanguir encara en l'espera.

Després hem navegat d'aci i d'allí.
Com he après de callar mes joies braves!
I si per cas al vell terrer em tornaves,
hi era el meu pas tan desvesat, com si
petgés fora el reialme del Destí.

35

Com el cabdill que amb peu alat
va passant entremig de sa gent adormida
i tusta gentilment a l'espatlla fornida
de cad'un dels qui en son pensament ja ha triat;
i ells van alçant-se i prenen l'espasa pel com-
[bat:

així tu, Joia, te m'emmenes
de dins el pit covard els mots com un estol;
dia i nit fórem junts i els reconec a penes:
dormiren muts, fins ara que deixen mon redol
amb una estranya música que fa un batec de
[vol.

Bé sé però sots ta bandera
quanta de força em robes: cada mot per mi era
un torrent de ma sang, set anys del meu voler.
I sempre la conquista fuig davant de llur fe...
Joia, torna'm l'estol, torna'm el cant enrera.

Sóc com el pare que jaquí
la fillada guerrera i espera dalt la torre.
Buit dels mots de mon cant, en va darrera els
[corre
mon daler: un dia encara ton manament divi
me'n prendrà més, com altres fills novençans
[de mi.

36

Ombra velada i sense nom
que el meu llindar vigiles:
de sentir-t'hi, jo no sé com,
passa una angoixa sense nom
per mes hores tranquiles.

Qui sap quin jurament fallit
tu ets, vivent sinó per a ma recordança,
o quin secret llançat del pit.
Ets certament un bé fallit
que ve, com un espectre que rondés sa venjança.

Ombra, ja fóra a ta mercè—
t'he dat mon plor i no et basta;
remordiments i fe i voler,
tot s'estremí a ta mercè
—no fos ma joia casta.

37

El darrer freu

El vent, el vent llagotejà ma nau feliç,
el vent que mesurava de banda a banda el freu.
¿Quin amor aquell dia domà l'imperi greu
del vent, que sobre el mar m'obris un calladís
d'ones blaves, per on volés ma nau feliç?

Com a un fat que somriu t'abandoni ma fe,
oh vent! i m'assegui sota el velam inflat.
Tot d'una, com un vel amb què es cobris el fat,
va entenebrir-me un son profund com el no-re;
de mi només vetllava, nua i ardent, ma fe.

I, per ventura, al llarg de l'onejant camí
l'abís guaitava sota cada alegre esqueixai;
s'esbatia l'ocell, com un pols de l'espai;
i el núvol gras, com altra nau feliç damunt mi,
vogava: un mateix vent ens dava a tots camí.

Jo dormia... No fores per mi, joia vivent,
no sotjàreu per mi, ulls foscos de la mort!
Em deixondí la mansa felicitat d'un port;
i hi vaig bastir ma casa de cara al vent, al vent!
... Son del freu, tu ets ara ma llibertat vivent.

38

Pensament de la mort, agre ferment
que la neixó de tot meu pensament
—flonja i tímida massa—vivifiques,
i me'n fas, cor endins, un nodriment:

tu restes, fosc entre ombres fredoliques,
dins la pena deserta, de les riques
pastures consumides renovat,
i les novelles maines multipliques.

¿D'on hi vingueres? ¿De quin primer estat
de mort impútrida o d'oblit nonat
ets rara perdurança, que la vida
mateixa que t'assetja i et combat

sustenta de sa pròpia força ardida,
pel repòs que promets entraidorida?
I quan davant de tu obri la mort
la porta a la tenebra indefinida,

¿què faràs per durar i ser encara fort,
pensament de la mort? ¿El teu conhort
suprem serà de fondre't dins la immensa
ona d'eternitat? ¿O del record

múltiple que dormia dins la pensa
fer-ne un nou pensament sense fallença?

39

No sigui jo com l'home que partí
son bé a la fillada allucinada
i amb ull avar els veu prendre un camí
esborradís per la voluble onada,
els uns cap a les roses de l'albada,
els altres cap al nord velat de gris;
i errant, mesquí, sense taula parada,
clama del mar un poc del bé feliç [*rís.*
d'antany; i el mar bruela sota el seu blanc som-

No petgi jo la riba taciturna
on el Temps es rebat eternament
com presoner dins una immensa urna
que una mà grave mou en ritme lent:
no vull jo re del que em fugí al vent
dels folls dalers. Oh Temps, oh mar! la
[*cara*

forma que ens torna amb ton renou bu-
[llent
és un inflat cos mort, o hi ha una rara
vida d'eternitat, en ella, que ens separa.

40

Fèrvida eternitat que, quan
el sentit golut ja l'abasta,
es fon esmunyedissa en cant
o en llum o en boira rosa dintre l'ànima casta:

voluptat. Jo et percaço allí,
cuidant abraçar-te més pura,
i és encara un engany mesquí:
només ton ull pregon, gelosia, hi fulgura.

Germana de la voluptat,
nada més forta, gelosia:
ets damnada al tantalejat
aguaitar i a la despullada senyoria

damunt la buidor de l'abís
que deixà la feble presència
dins l'ànima. Almenys si n'omplis
ta follia l'eixuta, la freda transparència!

41

Si batent ales mon cant et fugia
—tu que en volies tancar el vol ardit—
cerca en ton pit l'arrecerada via
per on passà la trement melodia,
i en el ressò trobaràs el sentit
—tu que en volies tancar el vol ardit.

Mon cant volgué encativar ma gaubança;
morí la joia en l'estrenu combat.
Si el cant no mou dins ton pit cap frisança,
tu però escolta-hi, i la recordança
et dictarà la fervent veritat.
—Però la joia morí en el combat.

42

Tènuement mon cant declina:
els mots són tendres i perfets;
mes, febre viva, tu no hi ets,
tu no hi ets més, joia divina.

La blava coma ponentina
escondí el flam etern del sol;
mes fins que venci el negre dol
un llarg reflex ens illumina.

No per morir, joia divina:
sota l'or tímid d'un estel
jo esperaré el retorn fidel
del cant roent que ara declina.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

LLIBRE SEGON

A

(1920 - 1928)

1

Silenci, àngel potent,
missatger entre Déu i el nostre pensament,
no afeixuguis el teu vol amb roses
damunt del cap, ni xopis les descloses
ales dintre les gorgues blavenques on fan nit,
del Temps bessons discordes, la Illusió i l'Oblit.

Fes-te'm coneixedor per l'àgil revolada
amb què deixondeixes d'un salt
la Veritat endins del cor adormissada,
lla on l'albir del bé i del mal
no envia el seu oneig— oh platja inviolada!

Com quan empunyes al vol
damunt la irada cima dels roures l'oratjol,
i el rebats a la baixedat discreta
del murtrerar; i el gran bosc s'aquieta
per l'esglai que n'eixis, al fresseig importú,
la dea esgarrifada del propi cos tot nu.

2

Malbaratem els nostres dies
com un heretatge comptat:
el dia rabent, que diries
si davant nostre un àngel ens aplana les vies
melangioses de l'eternitat
i el ple de l'amor que no dura
—talment la fressa del mercat;—
i el que encercla una imatge pura,
com el robí de foc, tot sol, adormissat
damunt l'anell. El Temps, jugador sens paraula,
fingint que ens guanya a prodigalitat,
ens despulla vora sa taula.

Ah, esvair-se sense saber
si el goig d'una hora és poc o és massa,
ni si el dolor treu cap a re:
si és ell qui suscita aquest alè de fe
primaveral que les venes desglaça;

o si al contrari se'n peix
—li som presa de fàcil caça—
i no ho sabrem fins al mateix
instant en què la Mort, aconseguint la passa
nostra ranca, ens estiri pel deute que ajornà,
i no siguem re més que una carcassa
eixuta de fe per pagar.

3

El sol s'allunya i a flor de riu
rossega un llarg mantell de calitja daurada,
que un vol d'orenetes forada
—xiscle precipitat, cop d'ala esquiu.
Diria's un monarca enorme que somriu
d'entremaliadures de mainada;
la seva almoina d'or es torna esbojarrada.

No ploris, massa novella Amor:
una llàgrima—dins aquesta pompa estesa
es fondria sense tristesa.

Cada pinacle és com un pistil
d'una múltiple flor més venturosa i nua
que el propi aroma extenua
—calze desclòs com un desig gentil.
Tot torna a ser innocent del seu cruel abril,
sinó el teu bes, fermall que no es desnua,
que estreny els mots darrera una ombra roja
[i crua.

—I l'or s'escola sobre el riu.—Oh Amor
remordida, esclafeix el teu parlar sonor
dispersant-se en estels de jovenesa
que aturin cel amunt la vella nit ofesa!

4

Morir tal vegada seria
com quan, dormint, un tust precipitat
ens esbatana els ulls a la tenebra,
i ens redrecem, dubtant si fou realitat
o si un somni que s'esmunyia
deixà entortolligat
al nostre sentit afuat
un esquinçall ronser de febre.
L'horror és de sentir que entre la veritat
i nosaltres no hi ha sinó un pas de tenebra,
i que el peu serveix d'amagat
la covardia de la voluntat.

5

¿Quina dea apassionada
en jo néixer signà el meu front
amb una mà cansada
per un daler impossible que li vinclava el flanc
i li omplia els camins innúmers de la sang,
agitat i llisquent com una nierada
de serps sota la púrpura d'un roserar pregon?
¿Quina dea apassionada
en jo néixer signà el meu front?

No sé què d'immortal vençut
pesa dins meu: com la memòria
d'un dolor inconegut;
o un somni sense imatges, que s'allarga i ne-
[greja
molt endins, i on alguna cosa viva panteja;
porto el caliu mig cec d'una altra joventut
que no arborà en mon pit sa flama transitòria:

no sé què d'immortal vençut
pesa en mi, com una memòria.

¿O és la meva mateixa vida
que es reflecteix sobre el no-re,
llunyana i afeblida,
com dins un pou obscur un clap de cel revolt,
i, criatura amb ales sense el delit del vol,
em peixo en mon recó amb l'eixuta mentida
d'ésser més feble jo que el meu propi voler,
mentre va rosegant ma vida
l'ombra que sura del no-re?

6

Uns wiegen lassen, wie
Auf schwankem Kahne der See.

HÖLDERLIN

Feliç qui ha viscut dessota un cel estrany,
i la seva pau no es mudava;
i qui d'uns ulls d'amor sotjant la gorga brava
no hi ha vist terrejar l'engany.

I qui els seus dies l'un per la vàlua de l'altre
estima, com les parts iguals
d'un tresor mesurat; i qui no va a l'encalç
del record que fuig per un altre.

Feliç és qui no mira enrera, on el passat,
insaciable que és, ens lleva
fins l'esperança, casta penyora de la treva
que la Mort havia atorgat.

Qui tampoc endavant el seu desig no mena:
que deixa els rems i, ajagut
dins la frèvola barca, de cara als núvols, mut,
s'abandona a una aigua serena.

7

Hi ha estones que el pensament
és sol i ert com una timba
desesperada sota un vent
que mai no s'atura ni minva.

L'eternitat dels anys difunts
i els que han d'ésser comptats encara
travessen la buidor que brunz,
empentejant-se, amb una rara

fúria d'exèrcit comandat
pel pànic: així, quan fa via
Déu sobre el món, l'home astorat
perd la rialla i fugiria.

Sols tinc una esma que és llavors
que sóc i visc el que em pertoca;
que no em val ser gasiu d'esforç
i creure'm ferm sobre una roca

tranquila, amb l'amor i la llar
i el meu jardinet. Tot navega:
cada vaixell, és tot el mar
que li fa força i l'arrossega.

I quan una onada de dol
o de goig ens bat i ens inclina,
no és res el que és nostre sol:
dins la nostra fusta mesquina

ressonen homes i ciutats,
tot el temps sens fi que ens circumda.
Cal fer rem, per no ser negats
dins la vida abstracta i profunda.

8

Que jo no sigui més com un ocell tot sol,
ales esteses sobre un gran riu
per on davallen lentes barques de gent que riu
a l'ombra baixa del tenderol,
i el rai que el muntanyenc mig nu, enyoradís,
mena amb fatiga cap a ciutats
que estrenyen l'aigua lliure entre molls oblidats
d'haver-hi comes verdes amb arbres i ramats
i un cloqueret feliç.

La vida passa, i l'ull no es cansa d'abocar
imatges clares dintre del cor.
... Tot en mi torna somni: nuvolet d'ombra i or
que flota i fina lluny de la mà.
Qui endinsa en el seu cor com un minaire avar,
qui de recança ulls clucs es peix,
tenen més que no jo, que, estrany a mi mateix
i alt sobre els altres, guaito l'ona incessant com
i minva cap al mar. [*creix*

¿Quin moviment humà pot encara desfer
l'encant, llançar-me sang i sentits
a la presa, que és nostra, afanyada, entre els
[dits,
o al cant, que d'home a home va i ve?
¿O ha d'ésser mon destí el de l'ocell reial
que un tret, per folga, tomba del cel,
i l'aigua indiferent l'endú, vençut rebel,
cobrint-se amb l'ala inútil els ulls buidats d'an-
sense un plany pel seu mal? *[hel,*

9

Jo que vigilo tant els meus desitjos lassos,
dona, pensava en tu per un amor del risc.
—I jo, on és el meu pensament, allà visc,
no on me porten els meus passos.

Jo et seguia, esmunyint-me per dins l'ombra del
fantasiar; et creies sola i mon ull sotjava [meu
mentre, del goig de tu mateixa lenta esclava,
despullaves ton cos de neu.

Amb tot, ¿què pot haver-hi entre jo i tu, altiva
que com un déu et peixes d'orgull extenuat?
Si faig del meu senyera, et crido en un combat
que és teu sols essent fugitiva.

I si em reto, ¿què fóra el meu pler, sense orgull?
El flamissell que vaga damunt la inerta escorça.
I amb tot, un no res del teu voler em pot tòrcer.
Pensava en tu, i amb tot no ho vull.

10

In memoriam O. C.

Ets lluny, i no sabem si més feble o més fort
que nosaltres: si el súbit melangiós record
que ens atura i ens fa girar, cercant, el rostre,
és l'últim vol cansat d'un prec que fas de lluny,
o el fred de la teva ombra agegantada al lluny
per una immensa llum que l'efímer ull nostre
no destria, i que tu mires fit— i comprens.

I si la mort no és sinó un son indefens
sota l'ona voluble del temps, que t'engolia,
nàufrag atònit, d'entre la nostra companyia,
¿llançarem ton bagatge darrera teu al mar,
o en la nostra aventura cap a ribes més clares
ens farem, del que tu pensares i esperares,
el nostre deure i una mica de joia— encar?

11

Illes del somni! En dolç vertigen de silenci
i ombra, la nit tal volta ens hi rossega a frec;
l'esperit hi obre els ulls amb un profund batec,
frisós de desprendre's i viure
enfora del cos moridor,
que pesa i l'encadena a l'ombra i al silenci,
mentre la inabordable càndida visió
es fon al lluny de la nit lliure.

Somnis, somnis, desig, oh miratge tan sols
d'incorpòries miques de desig, que a l'obaga
llinda del pensament floten en turba vaga!
Hostes mil voltes rebutjats,
però que, quan l'ànima, trista
del seu treball, voldria entorn oblit tan sols,
li fingeixen, joiosa i feta, la conquista
dels paradisos constellats.

¿Temerem, doncs, la nit i el seu pèrfid misteri,
com l'eremita, el qual no hi arrisca el seu flanc
sinó quan s'ha espremut tot goig de dins la sang,
o donarem amb gosadia
la vela a tots els vents novells,
nit endins, per les illes del canviant misteri,
enc que sols per rebatre'ns, taciturns i més
al tràfec esquerp d'un nou dia? [*vells,*

12

Amor, és dolç de callar, i no sofrir
de cap ingenu pensament en mi
que s'aturi sobtat i miri enrera
amb un mig riure i un mig plor, com si
un infant es perdia en una festa austera.

Mira'm als ulls, que tot en mi és teu;
fins els records que són darrera el lleu
horitzó de la nostra coneixença
fonen llur lívida claror de neu,
Amor, amb l'alta llum que en els teus ulls co-
[mença.

Dóna'm la mà, que entre el cos i la fe
l'acord és ara en mi suau i ple;
com si l'amor fos immortal, i l'hora
que fuig, un cercle i, al centre, el voler
retenint per igual els somnis de la vora.

13

Fuges, quan per haver-te
donariem, en una nit obscura,
l'estel que riu, armat, en un tombant,
i en una mar incerta,
un port daurat de vinyes al voltant,
i en un silenci d'odi, el cant
d'una noia pura.

Ens deixessis almenys,
oh bella altiva, un somni dolç de tu
entre els ulls i la visió infinita
del món! Però ens estrenys
amb soledat, presoners de la fita
mirada teva, que l'habita
de lluny, sense tu.

Però si fossis nostra,
si daves—uns instants només—tos braços

al nostre coll, cenyint l'ardent engany
de creure encès ton rostre
per un amor com el que d'any en any
hem après—fet de dolç afany
i de tristos passos;

si te'l lliuràvem—tan
silenciosament atresorat!—
¿quina força immortal ens restaria,
deslligats de l'encant,
per ressorgir damunt la febre impia
i l'animal malenconia
i la soledat?

14

A la taula comú on l'Esperança adolla
son vi de foc,
amb els que hi jeuen, plens de la bevenda folla,
jo no vull lloc.

Més aviat desperta amb un frec de ton ala,
dea, el meu front,
quan tot és de la nit i el pensament s'acala
trist com el món.

Fes-me dreçar, Esperança, de dins la humana
amb l'esguard fit [*cleda,*
on un demà ja puny a la tenebra freda
el flanc marcit;

i amb el clar pensament que és més plena, oh
la teva llum [*dia,*
que el meu cor, i que els somnis, fets de recan-
en què es consum. [*ça impia,*

15

Espellifada caravana,
famèlica dels erms on boireja l'oblit,
records, que sobre el meu florit
instant d'ara caieu amb fúria inhumana:

ple d'angoixa, us veig devastar
càndides esperances, pensaments, dolces cures,
per fugir, sadolls, cap a obscures
vies que el Temps, darrera vostre, arremorarà

amb els seus tumults inestables;
i que jo seguiré, sota la llei cruel
que lliga l'home a ser fidel
al seu feix de passat i d'enyors impensables.

Ah, no per viure sense un fi,
sinó per retrobar-vos —captaires de mà estesa
o lladres àgils a la presa,
records, encara armats, i enjoiellats de mi—,

dispersos pels revolts frondosos
dels meus futurs silencis! I suplicant covard,
sotjar l'engany del vostre esguard
per sorprendre-hi un pàllid reflex dels dies fo-
[sos.

16

Tot torna; i és més trist,
com si fos cridat a judici.
Tan covard que és el cor
dins la presó del seu desfici,
i tu, fantasma trist,
sotges que s'adormissi
ton jutge, el cor!

¿Què portes—roses, llàgrimes—
dels marcits ponents del passat?
Fos viva jovenesa,
i primer desig admirat,
les roses i les llàgrimes
amb què l'amor combat
la jovenesa!

Sols per recomençar
—ingenu cor!—perdonaria

que fos somni i no-res
això que torna amb melangia;
com si en recomençar
s'evadís de la impia
mà del no-res.

Com si l'única joia
nostra, que és posseir l'instant
en l'urc de sa fugida,
no valgués l'enervat encant
de somniar una joia
que torna, vergonyant
de sa fugida.

17

Ventall: a penes a la Mallarmé

Tots aquests incerts batements,
com les respostes i els refusos
d'una ala inexperta a difusos
somnis i a horitzons resplendents,

imiten, oh pensosa, massa
un amor possible, que fos
un vol presoner—de tots dos—
entre els teus ulls i l'hora lassa,

perquè jo no m'hi lliuri i no
reforci l'ingenu presagi
amb un vers ondulant, que assagi
la indecisa subjecció

del cor a tal mescla incompresa
de joc i desig i peresa.

18

L'impossible desig

M'he abocat a l'alba, obscur del meu desig!
Pobre i las de la pròdiga despesa taciturna
del meu impossible desig,
he negat la deessa i els tresors de son urna,
entre el món i la seva nova esperança, al mig,
jo sol, superb del meu desesperat desig.

Reina del món, posava damunt totes les coses
la llum son inefable, son innombrable pes;
tot cedia a l'or i a les roses,
tot, com si no existís el meu desig suspès,
que amb l'irònic durar de ses forces recloses
feia imperfecte el món sota l'or i les roses.

Embriaga't, oh dia content de tu mateix,
llança endarrera meu ta remorosa corba;
exhaureix-te en l'esclat mateix

que et fa creure evadit de ta exactesa orba,
fins a mudar-te en l'ombra que del teu nombre
[es peix:
jo, en mon desig intacte, seré encar jo mateix!

19

La Fúria adormida

¿De quin pensament devorat
fins a la viva sang
era tan dolçament vinclat
Fúria, el teu jove flanc,
que semblaves dormir després
d'un amor sense mal
ni tendresa entristint el bes,
simple en son pur excés
d'alegria animal?

¿No ho sabràs, i perquè els meus dits
sobre els teus lassos rulls
han lliscat, a penes ardits
missatgers dels meus ulls,
sortiràs d'aquest son, com d'un
silenci del teu foc,

llebrera del desig profund,
certa d'un cor a punt
—mon cor—per al teu joc?

Talment parlo a una dona, oh nu,
oh bell Remordiment,
i et corono de somnis, tu
que només ets ardent,
content de sofrir braç a braç
amb el teu pler més fort
i refer-me un somni voraç
amb el que em deixaràs
no tocat per la mort.

20

Amor, m'és dolç el teu cos, quan és sol
en el seu goig i en el seu riure ardent,
sol en sa música, foll instrument!
a condormir les serps de fred consol
que neguen al seu eco en mi el revolt
llindar entre el sentit i el pensament;
quan venç sense ànima, divina pols,
tot morts i harmonia renaixent,
ton cos m'és dolç.

Amor, ton cos m'és trist, quan hi recull
el vague vol que ha fet obscur son plor
una tendresa exclosa del teu do;
quan dins l'aigua on em miro del teu ull
un somni vetlla, estrany al meu orgull,
i et puc estrènyer perquè no ets jo,
i abocar-m'hi, ni oblidat ni vist,
com un silenci dorm sobre una flor,
ton cos m'és trist.

Amor, Amor, ¿la jovenesa on és,
que ens feia iguals la carn i l'esperit
com dues flames d'un mateix delit?
Ah, si el desig pogués morir del bes!
O fos l'Amor un déu que no envegés
el poc de pietat no asservit
en els dolços tumults del seu favor
ni en el las afalac al seu oblit,
Amor, Amor!

El tàcit poc d'humana pietat
per la mútua set dels cossos nus
i el pler que hi passa com un rei intrús,
fent clares festes del que ha rapinyat
i deixant-los en més necessitat.
Cos que has estat feliç del gai abús!
estoja el somni, com una ombra un foc:
per a volar lluny dels destins segurs
és trist— i és poc.

B

(1929 - 1930)

21

Nu en repòs: després de l'amor

Ara és sola entre el foc de tes roses secretes
i l'atònita llum
la nua blancor— ah, les divines desfetes,
en ta blancor, del tacte que a exhaurir-la es con-
las de tantes delicies tretes! [*sum,*

Mos ulls són un silenci esclau del teu repòs,
i els fats s'inclinen, mentre
l'ànima, en tu, es reprèn i somia el seu cos,
el teu cos! i el retroba feliç entorn del ventre
pur— emanat talment del goig que s'hi és clos.

Ordre ingenu de flor! Pels seus pètals divagues
al grat del somni lent;
que records en la tendra massa encara embria-
[gues,
tu amb tu,— oh! que ets tan present, i el pen-
[sament
ja te m'allunya en miratges vagues!

22

Mentre fugies t'he comprès,
si un va cop d'escuma sonor
al meu atònit crit ha pres
ton flanc vinclat com en un llit d'amor,
nua sirena, submergit cabell,
ah rossa estela d'un ardent consell!

Tornes a ser destí confús,
tu que, sense designi, has
temptat a l'extrem d'un refús,
urgent i tota de l'ona fugaç
—sense present, com el teu cant, potser
pur somni del que és per fer, i que no sé.

23

Corpore composito J. C.

Ta forma se'ns oposa com si encar fossis tu,
però tu has deixat supremament
de creure en nostres somnis. Com sentim a cor
que és aquest brusc, total desistiment [nu
el que en diem morir!

No las d'haver estat com nosaltres: esquerp
del teu misteri, jeus. De quants passats
sentits de tu, ja immòbils figures sense verb,
ets transparent! De tantes unitats,
la suma ara és aquí.

Tant menys et comprenem. Ans, servils al se-
dels nostres somnis, t'acostem el món [nyal
de nou, i el saber d'ell que el va fer teu—per tal
que ens semblis nostre encara, en un pregon
pols comú de destí.

24

Torno del somni amb un àngel trist.
Ardents paràboles del dia, esperes
creuades en un cel d'atzar previst!
Ell era a rebre-m'hi en ses mans lleugeres.

Ah, sa dolçor no ha encantat l'impuls
de fer meva més nit, i encara créixer
cap al no meu, i governar tumults
d'altres silencis com ma part mateixa!

Oh l'irreal reialme immens! Al pas
—oh somnis d'altri!—de l'ombra defesa,
l'àngel i jo! Hem lluitat braç a braç;
vencedor ell, ha pres ell ma tristesa:

no pas com una dona, que fa seu
més un destí que una malenconia.
Que lleu, sa fuga! Si ara vull Déu,
sóc sol— titànic laberint, nou dia!

25

Les coses de l'oblit no són pas mortes:
oh reial vent—eternitat
en fuga de la llum—el temps t'emportes
sobre llur profunda ciutat.
Carrers com fes, torres com esperances,
ponts com desigs complerts,
imatges en vertigen, com recances
folles d'encendre's sense límits certs!

Tentacular ciutat! Per a arribar-hi,
quants silencis de lent camí,
sense l'almoina de l'imaginari
ni que cap ombra dolça m'hi
seguís del meu present, per a invocar-la
pel seu nom, quan no he
comprès la dura llengua que s'hi parla,
i era tot sol dins un ordre estranger!

26

Dona adormida

El son fa de tu com el vers
que un poeta combina i deixa
ple d'un pur misteri— divers
sota una música mateixa.

¿Ets per a comprendre, oh fluent
acord de forma i vida i hora,
i dur-te a un sol sentit present,
tu que dels teus sentits ets fora?

¿Ets per a vetllar, fràgil vas
de dolços destins indefensos,
infant gairebé, que el meu braç
cobriria als somnis immensos?

¿Ets per a esperar, i et veuré
tornar en ta mirada, que s'obre
fent pas a un pròdig viatger
encara atònit de no sé
quins plers remots que l'han fet pobre?

27

Aire crepuscular

Vanes flors del dia, les hores
collides lentament per llur
sola beutat al pur atzur,
que en decora ses rases vores!

Puix que el llarg camí no consent
el tan fràgil bagatge, cada
dia més amb mà resignada
dins els llacs rosats del ponent

us llançaré: caiguda encesa,
cercle que dilata el seu or
del cor de la nit al meu cor,
de ma nuesa a sa nuesa!

28

Déu contempla el món, a l'estiu

Tot és en ordre dins la tarda
tèrbola del seu blau
sobre el seu or, covarda
talment d'un Ull que s'hi complau
llangorosament, oh vitrina
per a una peresa divina
delectar-se en les coses, fins
que, més curiós de sa pura
joia, l'Amo en torna la cura
—barroers servents—als destins.

29

Narcís

El meu cos— per les coses
se'n va de mi, com qui es desfà
de noses—o de roses—
del que és seu i que amb tot ell no pot esperar,
i que el suplicaria— furtivament se'n va,
per una impaciència ardent de les coses.

Resta el misteri d'ell—
si cobrint l'adúltera fuga,
transparent del tan bell
silenci de sa forma al lluny, encar poruga
d'ésser suspesa a mi— cos, infidel novell,
talment doble de mi com jo sóc simple d'ell!

Distància, presència
foses sobre el vivent cristall
d'una dura imminència!

¿De retorn? ¿De refugi encara més avall
en un futur de coses— cos, oh car al treball
de comprendre't absent, de servir ta presència?

Però més—què en saps tu!—
al callat pensament que et mira
i t'ama dolç i nu,
quan a son aigua, on tota realitat expira,
t'aboques las—de pas potser—però segur
en ta set i en l'esquerpa complaença de tu.

30

Aire d'una gelosia

¿Sobre quina illusió encara
poses verge el teu lent somriure
de mil gelosos pètals— closa
força sense pes d'una rosa
suspesa que separa
una ala del seu vol més lliure?

Diàfana feliç clausura!
El temps i l'atzur damunt d'ella
estrenyen la volta dels dies,
més plens, oh tan plens, que els diries
sobreeixir de la pura
soledat nostra, oh meravella!

31

La soledat de tu i jo sols
fa més vague el foc que en mi pensa;
tu, amb la suspesa indefensa
pregunta dels ulls —per on vols

comprendre'm i estimar-me alhora,
com els infants—, un nu moment
m'atures sobre el lent corrent
sense fi a esperar, ni vora,

d'un oci on el món desfés
l'esperit, sa màscara pura,
i ens deixés units per sa obscura
sang, oh dolç animal, només,

en un las amor sens paraula,
més vell que la més vella faula.

32

Aboliria el blanc reflex
del teu pas en ma dura calma,
no els somnis que crema en sos plecs
un orgull rebel sense palma,

cigne! En tos cercles reialment
abandonat sense lliurar-te,
tot tu el just acord que consent
l'ona entre el seu goig d'ostentar-te

i el teu fluid desdeny d'ésser sol
en l'inútil exili, et traces
espais de destí d'on cap vol
no fuig— per a afront de mes passes

futures, que desmento ja
per no haver-te d'envejar.

33

Nu ajagut

La llum s'isola en un cel blanc,
com en el teu cos un amor
que no sap què fer-ne— terror
subtil de destins o de sang,

necessari si es vol cobrir
d'inútil tacte errant, per més
contenir l'imminent excés
de ta fluida aparença en mi.

Ah més nua com més pensada!
Entre jo i tu la verge onada
dels atzars revé. ¿Qui dels dos

prendrà? ¿Restaré a la riba
d'un somni fit, oh insidiós
horitzó de ta corba viva?

34

Versos meus d'altre temps

Fons sense temps dels anys, versos inerts, mirall
on inclino un silenci que fou gest, que voldria
recordar-se i perfer-se— ah mai feliç treball!
Vague d'atzars, em cerco en el triomf d'un dia.

Més fugaç, més pur altre jo—amb esteses mans,
com si et fos tanmateix necessari el qui es mira
mesclat amb ta aparença, ¿t'esvairàs abans
que l'enigma on s'espaien els teus mots en gus-
[pira?

¿O som, l'un per a l'altre, miratges indiscrets
d'un àngel que del seu mort orgull va renéixer
un dia en el poema, i ens recrea, desfets
dels mots que sonen i de la forma que bleixa?

35

D'una rialla, i record d'una altra

Inútilment haurà l'ingenu
salt de ton riure fet, si mai
hi cabussa, en mon clos espai
que de mi abdicat empleno,
cantar de sobte algun record,
eco suspès velat de mort
que es despulla per emular-te
en la nua fuga a través
del pur restar present, oh més
sola en tu per a més doblar-te!

Nimfa de ta rialla en doll!
Un ocell del passat et crida,
cos infant, i viu de la vida
triomfalment llisquent d'un foll
teu instant— només. Ah pobresa

per un trànsit tan fluid sorpresa!
Res no és meu! Si no consent
un somni que ho fou a aturar-se
i irisar ta memòria esparsa,
riure! de mots— inútilment!

36

El món és més jove que jo
i es riu verge per cada fina
fuga blanca del mar en flor
i nu com la llum— ¿cap a quina
impaciència divina?
Que ets obscur de somnis, ocell
de l'hivern, i el teu cant que vell!
Ah, dormir! quan Déu es desperta
i els àngels, amb joia més certa,
són per les coses i per Ell.

37

Art poètica

Si s'ajunten dos mots, perquè
una música sense llar davant meu viatja
pel so del dia (oh mar, i jo la mòbil platja!)
i hi traça rutes com qui té una nova fe—
si es compon un sentit, perquè
davant meu una estela es clou i les tenaces
gavines de la paraula en són pur poder
sonden els diamants de les escumes lasses—

¿s'admiraria l'àngel nu,
més pobre d'un exili sense atzars ni promeses,
però dels vols guardats d'unes ales ofeses
més ric en ell mateix, ah! que jo, i més segur—
m'envejaria l'àngel nu,
fins a temptar-me a les aventures moroses
pel deslligat innumerable, lluny de tu,
centre clar de les coneixences operoses?

38

La més simple joia del món
s'ha clos en tu, com interdita:
folla puja de la infinita
terra viva i dels morts que hi són

cap al nostre atzur, però sense
força per a ser somni o fruit
altre que en rialles desfent-se
com pobres flors, infant,— oh fluid

desti per damunt ta feblesa
innecessari, si sempre ha
de ser un mot blanc, que lliscarà
amb tanta cosa no compresa

cap a l'ombra darrera teu,
com una ironia de Déu.

39

Rosa

Tranquillament el món fineix
en tu, expandit i clos alhora
en ta harmonia, que coneix
els atzars gelosos dins l'hora
com els pensaments dins mon ull,
però els pètals del teu orgull
—perfum que de porpra es vertebra—
aboleixen tot trist futur
si poden, embriacs d'atzur,
omplir ells sols una tenebra.

40

Tot és excés; i el silenci
no pot resistir
ser forma a tanta absència
i centre a la imminència
innúmera del que és per ésser i
ja demana el nom que compensi
d'ésse' a penes i fugir.

EPÍLEG

No voldria contar una història, sinó una aventura espiritual. El lector que acabi de llegir les Estances *que precedeixen aquestes línies de colofó, tant si les acaba de llegir per primera vegada com si ho ha fet ja moltes, no pot esperar de mi una crítica literària qualsevol, per excellent, per justa, per profunda que fos. Preferirà, ben segur, i ho trobarà més escaient, que li confessi el que ell confessaria si aquestes pàgines se li obrissin immenses i petites a la vegada, com a mi. Sóc jo ara, doncs, el de la primera i el de la darrera lectura, i no em sabria perdonar el defalliment de desplaçar una de les dues posicions en favor de l'altra. M'aventuraré pel camí que jo he seguit, on no hi ha hagut mai laberint, sinó ruta que obrien els meus passos, sendera que*

jo em feia, revolts que jo descrivia, brúixola que em duia a sensibilitat, més influent que la raó, plena, sense saber-ho, de la fe en el misteri i en la màgia revelada.

Corria l'any 1938, que no fou un any qualsevol en aquest país. No puc dir que espiritualment jo sortia del batxillerat, perquè això podria semblar una blasfèmia. L'esperit i el batxillerat compten, en llur relació, amb la propietat distintiva de les línies paral·leles, i no es troben mai. El fet és que tot just acabava de llegir els primers versos, i precisament en poemes de Maragall i tal volta n'encetava algun de trascantó com una versió més vaga que la pròpia vaguetat, i un dia qualsevol d'aquell any extraordinari vaig trobar-me davant les Estances. *El pròleg del volumet antològic del poeta que les conté, no l'oblidaré mai. Les paraules de Jaume Bofill i Ferro no deixaven lloc a cap dubte. Em trobava* davant del més gran poeta català actual i el més clàssic de tota la nostra història literària. *Cada vegada que després he passat els ulls per damunt d'aquest pròleg, m'ha tornat a la memòria, en un rar salt enrera, el desconcert que presidí aquella experiència. Els conceptes de clàssic i de gran, no és que no els compren-*

gués, i això no era, si per cas, gràcies al batxillerat, naturalment, però m'atordien. La contundència, en aquell món borrós, mal comprès, tot ell una fotografia desenfocada de gent estranya, m'afrontava com un insult. Em sentia rebel i enutjat en intuir l'arquitectura impalpable del món, del món interior que s'irradiava, ple de feblesa en la seva imprecisió, cap al món interior dels altres, i cap al reflex vivent, o millor dit, l'expressió tangible de tot això: poesia. Gran i clàssic no eren paraules vanes, no tenien volta de full: xocaven amb mi i feien estralls en mi amb indiferència. Però vaig llegir la primera Estança *del llibre primer, datat entre els anys 1913 i 1919. El número 1 la precedia en lloc de títol. Primer llibre, primers anys, primera* Estança: *novament topava amb l'arquitectura. No érem ja, però al 1938, sinó al 1913, i jo tractava d'ésser-hi en un viatge quimèric al període negatiu de les meves edats. El 1913 jo tenia una xifra negativa d'anys, i eren vuit. Llavors, el poeta havia escrit, qui sap on i com, la primera* Estança *del llibre primer, i en arribar jo, vint-i-cinc anys després, tota aquella primeria no s'havia mogut ni un pas. M'esperava submisa, tan aturada com una aparició. Aquest és el*

*secret de la paraula escrita. M'havia esperat, i jo arribava, i era sempre creada de nou, tranquillament desperta, brillant, estructurada. La primera lectura durà mesos, i estranys, misteriosos, períodes de temps a l'ànima. M'hi vaig submergir amb esforç, com en una aigua que no em fes lloc, i a poc a poc l'element se'm féu lluminós fins a enlluernar-me, i el somni es desplaçà feliç, precisat pel perfil de la comprensió. Tota una lectura de tota una adolescència. Però en vull parlar com si fos només una, i hagués durat just el que dura una mirada intensa sobre uns versos segurs, compresos i admirables. L'*Estança *primera té la paraula* gràcia *en el primer vers, la paraula* ment *en el segon, i la paraula* nua *en el darrer. El poeta parla de la* gràcia *a la* ment, *i la ment és* nua. *Em vaig revoltar contra el meu propi eixut silenci. Quants anys de l'esperit, amargs i foscos, per a poder estimar aquestes paraules! Gràcia, en mi, significava quelcom de graciós, és a dir d'agradable fins a fer somriure. O bé, també, un do que Déu ens atorgava en determinades condicions. Però aquí aquests conceptes no em servien. Els havia d'abandonar, perquè aquí la* gràcia *pertanyia a un* desig *i era* fugitiva, *dues qualitats no atribuïdes*

a la idea que jo en tenia. Quant a la ment, a qui va dirigit el poema, mai no havia pogut pensar jo, ni llegint poesia, que fos res a què ningú es pogués adreçar directament. El concepte de nuesa, la tercera paraula citada, em trasbalsà com alguna cosa més que una qualitat externa dels objectes o de l'individu. Pertot arreu, doncs, em fallava la comprensió en els meus mesquins setze anys d'obscuritat. La majestat del poema i allò indefinible, però que jo intuïa amb seguretat que m'era superior, com passa amb el sentiment de Déu en els qui estan pròxims a convertir-se, em dotaren d'una fe que guanyà totes les batalles, d'una tenacitat que les consolidà i d'un impuls que n'aprofità les mínimes conseqüències. Ric dels meus ulls, com Verlaine, i de pensaments, com Hölderlin, les paraules s'entretenien a l'esguard de l'ànima per a deixar-hi un pols de repòs i una petita onada d'inquietud. Perquè havien nascut amb foc, i el foc cremava. La seva puresa no es desfeia de la seva humanitat, ni l'abstracció del seu paisatge corporal; així, al llarg del poema s'escalonaven les situacions externes, i la dinàmica o l'estàtica de les coses: fugitiva *era la gràcia, i* deserta *la ment; la* soledat *i el* traït; *la inquietud que* perdura dins

l'oblit; el goig sobre *la carn* aturant-se, duent *l'anunci; i el foc damunt les cendres, calma en l'oblit,* mirada *a la nuesa.*

Heus aquí el paisatge, doncs, revelat en cada aspecte, en cada revolt del pensament i de la davallada fèrvida del poema, revelats entre les paraules aturades. Em sobtà tot seguit, en aquesta síntesi de moltes lectures que descric com una de sola, aquest atur individual, perfecte, de les paraules. Fins ara, la correntia d'elles, o sigui el ritme, les lligava frenèticament al destí d'un vers. Allí cadascuna, com les verges a la dansa de la visió maragalliana, anava sola, però unida a les altres, i l'harmonia era feta de paraules perfectes. Ni una podia fallar, podia revoltar-se i desfer el conjunt: s'hauria revoltat contra ella mateixa. Així el vers es fa superior a les paraules, però és creació d'elles per naixença. D'on ve que aquests versos no es puguin llegir de pressa per la seva estructura, com no es podien llegir distretament per la seva profunda gravetat. A cada nou descobriment que m'arribava, suaument suggerit primer, imposat després, com el color de les estacions, em sentia incitat al silenci més complet que existeixi. Que trigaren de vegades, entre elles, les descober-

tes! Un vers era plaent i era comprès, i l'altre era encara una estranya resposta impossible. La incomprensió no em venia dels mots, sinó dels destins dels mots, i sovint del destí del poema. En avançar cap a la claredat, era la infantesa espiritual que feia els primers passos: talment arribar sols fins a la pròxima paret, o fins a la barana del balcó espaiós i penjat a l'espai; talment el primer triomf amorós o el primer propi vers aconseguit. Però la perpetuació d'aquestes posicions tan rígides entre els poemes i jo, m'hauria pogut dur solament a dues conclusions: a la condemna, per insuficiència personal, del meu propi esforç, o a la condemna de la poesia.

Els anys anaven creixent en mi, i la companyia del viatge, les lectures. El gruix del món interior s'irisava, es matisava, s'enfondia. Ara els versos —la gràcia, la ment, la nuesa— es desprenien de llur llunyà aturament i maduraven a la claror de les noves diades. Llavors, com un amor primer, tot semblà pressentit, i fou predestinada aquella presència incòmoda, abrupta, de resolta oposició, tan cara després al meu esguard espiritual. És aleshores que apareix un altre personatge, com si fos obligat el triangle, aquí, per a desenrotllar plenament

l'aventura; un personatge operant entre la poesia i jo, i també entre jo i el poeta, llavors encara aquest per a mi llunyà, un bon xic imaginat, vivint la plenitud de la maduresa en altres terres. L'amic i jo ens coneguérem amb un volum de les Estances *a la mà. Cadascun dels dos, en veure's així acompanyat, concedí un vot de confiança a l'altre. En aquest sentit esdevinguérem tot seguit absoluts. La confiança, en aquells moments, no podia existir o havia d'ésser plena. Heus aquí com la poesia més intemporal i més universal ens unia en els moments difícils de l'encontre sobtat dins els claustres universitaris. Ens unia i ens salvava, i ja no ens deixaria mai sols. Ell tampoc no havia existit espiritualment en l'avantguerra, tot i ésser més gran que jo. El meu 1938 l'havia tingut ell abans, però ara coincidiem. El passat s'ajustava al manament de l'hora. L'amic recitava de memòria la primera* Estança, *i s'acompanyava lentament els llavis amb una mà pilosa i uns ulls de contrast i de llarg somni trencat. Fou llavors que m'arribà la plena significació de les paraules, i les vaig collocar més amunt del meu esguard, havent-les passades a través de mi, des dels peus, en una ascensió meravellada. Les contemplava*

ara, amb la veu de l'amic nou creades, i eren capaces de descendir cap a mi i d'infondre'm fins a l'arrel llur màgia comunicativa. Quan vaig saber aplicar la gràcia al desig, la ment als records i la nuditat a la puresa, tot el dolor del viatge passat vaig trobar que m'enriquia poderosament, i que en el món que m'envoltava, cada cosa tenia un sentit superior i una transcendència més sobirana que la vida. Així, quan el poeta conjura els seus ulls a deixar-lo per a veure més pura la imatge, eren els meus ulls i els de l'amic els que es conjuraven, i eren les meves i les seves imatges, vagament confoses amb les que suposàvem al poeta, què ens purificaven en la fosca amorosa del pensament. Les imatges de l'amor, viscut de pensaments, *de* sospirs, *de* besades infinites, *com en l'*Estança 22, *s'entrelligaven amb la mancança soferta d'aquells llargs dies, quan, a més de l'amor, era absent gairebé tota l'esperança, fins en els somnis, i la revolta i la guerra, deixades enrera vanament, vestien de dol el futur més que el passat, perquè negaven amb llur fugida tot dret a l'opció, a escollir entre la pau morent i la lluita desperta. Però les* Estances *eren nodriment d'aquells instants com una poesia de combat, tota actual,*

escruixidora. Els poemes del llibre segon, els apreníem de memòria l'amic i jo. Jo em vaig saber tot seguit, i encara el podria escriure d'un sol respir, el que encapçalen versos del poeta de Diotima, i que evoca l'antic motiu horacià del Beatus ille, *ara però encarant-se no amb la felicitat dels sentits o de les coses, sinó amb els terrors de l'esperit; i el poema és en realitat una jaculatòria, i el* feliç és pot entendre's com beneït sigui, *i jo hi llegia la preguera fervent de la comunió dels sants, per a dir-la un diumenge al matí, clara l'ànima com l'aire amb coloms blancs, i ho llegia així —l'*Estança *sisena del segon llibre:*

Deslliureu-me, Senyor,
D'emigrar i perdre la pau,
D'estimar i trobar engany,
De viure i avorrir el temps,
De recordar i trair el record,
D'envellir i mirar enrera,
De desitjar i no abastar,

De no saber trobar una aigua de repòs.

Quantes vegades he pensat després en el moment, el moment qualsevol, que presidí l'elaboració d'aquest poema! I segueixo estimant-

lo, ja no sols dins l'obra del poeta, sinó en tota la poesia catalana, com un dels moments més transcendentals. La riquesa dels seus valors s'ha de separar peça per peça per a considerar-la tota sola, i gairebé diria mot per mot, com aquell mut, *del penúltim vers, que és un atur en sec, un cop de silenci abans d'arrencar la imatge final, i que diu just el que ha de dir, compleix amb la rima i dóna la necessària contundència al ritme. Així també el prodigi que s'inicia amb el* Fuges *de l'*Estança 13 *del segon llibre, i que és tota la primera estrofa; tan plena de significacions, que al més preparat li seria impossible de copsar-ne la meitat en una sola lectura. Però aquestes significacions no es barregen, no es confonen, no s'encavallen. En les* Estances *hi ha pertot una riquesa sense barroquisme i un classicisme sense fredor. I a la inversa, també una simplicitat sense encarcarament i una passió sense arbitrarietat. L'amic em feia remarcar la força i la justesa dels adjectius: l'estel* armat, *la llum* atònita, *els ulls* buidats d'anhel. *Sense una ombra ja de l'antic recel ni d'aquella vaga vanitat de la incomprensió davant d'una obra d'art, i per això, pel nostre defecte, calumniar-la —cosa tan vil*

com odiar un amor que no ens vol, i voler-lo malvat si no ens ha escoltat quan el trobàvem perfecte—, llavors ja, tot jo lliurat, seguia l'amic pels camins que ell coneixia, pels jardins que ell sabia més verges. L'Impossible Desig, La Fúria Adormida, *el* Nu Ajagut, *cap a la fi del segon llibre, revelaren el preciós secret de llur urna, i vaig entrar amb el cap descobert, com Goethe a la cambra de l'amada, en llur misteri. Val a dir, però, que la fidelitat des d'aleshores no ha tingut defalliment. Els vents mentrestant s'enduien la palla morta cada dia. Només el gra s'ha aturat quotidianament als meus peus. Tot jo com una terra esperançada he volgut acollir amb afany la semença, i veure-la néixer lentament sense pressa, però sense treva. Altres poetes i altra poesia, del país i de lluny, han plantat les ensenyes al meu volt, i n'he triat les que al cor s'enriquien, i no aquelles que s'anaven morint soles, quan els anys, sempre impassibles, sempre diligents, posaven, ara més enllà de l'adolescència, gruix al món interior. De tant en tant he tornat a les* Estances *i a la primera d'elles. ¿No era jo mateix que s'hi abocava? Encara lluny dels vint anys o encara lluny dels trenta. ¿Què té més? Ara, però, és un constant retorn, una mirada a un*

paisatge conegut, dies després de no veure'l com tota la vida, o a un rostre íntim després d'un son lleuger, un migdia d'estiu. És la seguretat de trobar-ho tot en el seu lloc, els trets i la impressió i l'assentiment més fidel. Però hi ha sempre viu, en un recó de la ment, el primer record de l'aventura: el llibre a la mà o obert entre els genolls, mans i genolls d'adolescent, en aquell any terrible.

El meu xoc amb aquesta poesia no és, en contar-lo, un incident personal més o menys decisiu i precís. És, em penso, molt més que això, ja que una època sencera del nostre art poètic es llançà a devorar món amb les conquestes que aquesta poesia feia seves, i les dugué a l'espatlla; i alguns potser sense haver-les pogudes estimar fins a la sang, sense sentir-les com una tensió de banderes. Amb tot, la lliçó es filtrà endins, molt endins de la poesia catalana. Com un bon company, ens afavorí més que mai en els moments difícils, ella que es creà de cara al navegar feliç de la puixança, amb perfum de llibertat pressentida. Però és que no fou creada amb facilitat ni fou dòcil al temps, als corrents de l'ambient, a la vida immediata, sinó que s'alliberà dels monstres per fer-se universal i perdurable, i nasqué amb

esforç, amb duresa i tortura. Per això l'he haguda d'evocar a través dels grans i petits sentiments que en tota una innúmera lectura, que és ja una presència al marge de les experiències, s'han presentat. M'ha semblat també que no parlava tot sol, sinó que era la vida novament generosa i fonamental de les que encara podríem dir-ne noves promocions de la poesia catalana, que em deixava dir tota segura. Les meves paraules esdevenen així un comentari històric a l'aventura espiritual d'aquestes promocions.

Per tot el que això vulgui dir i el que això digui, sé que no seré sol a respondre si mai se'm torna a cridar com ara, ni el meu testimoni indefens no es voltarà mai de silenci en jurar les veritats.

Més enllà, ben al contrari, amb l'esguard distant i la ploma dòcil, tal volta, tan present com ara la recordança absoluta de tot això, podré fer més justícia als mots amb els mots, perquè devotament com avui m'acostaré, posseïdor d'un ordre, a llur intacta serenitat.

Tot just, però, i paradoxalment, amb l'epileg comença la jornada.

JOAN TRIADÚ

Setembre, 1947.

DISCREPÀNCIES

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Els passatges de la primera edició del PRIMER LLIBRE D'ESTANCES *(coll.* LA REVISTA, 1919) *esmenats en la segona (coll.* LA MIRADA, 1930) *deien així:*

2 ton pit — que cada instant — s'és fet muda
7 afermat a habitar — t'he cenyida — es porta a mi només és folla ressonança — i que tu sola, Amor,
8 aïra esclava
9 torni, quan a morí els aculls dins el trèmul silenci que lluu dins de tos ulls.
10 el veure-la — que la ciny — mes ja lliberta de paüra: la mort d'aquella bella carn faria pastura
11 tan esquiva a aquell mut — el nostre fat? No li hem
13 fammi la pace e la parola nova
14 en què
15 I jo em partí de sos — de sos braços — a sos braços

16 allourat — pus mai
17 a ton entorn — si ja batalla — ton deixondir? A ton costat — de tos ulls
18 a ser l'hostessa benvinguda — t'hi retràs
20 tot brogit va exilava — de son clar — a mon encalç — torni
21 com el nin — mancà a son joi primisser
22 se'n salva — dins cada cosa
23 te conegué — grave i tendra — mai fou
26 Ànima mia blana
27 no s'haurà — dels que acollies
30 aquella greu potència. I com el navegant dia per dia al cor
32 Sapiguessis! — el vel del front
34 si amb més guany — Com el clivell — tot d'una s'obre — Jo llanguí encara
35 dels que — que jaquí
38 tu restes dins les ombres fredoliques de la pensa
39 prendre camí
40 pensant abraçar-te
41 a l'estrenu — morí al combat
42 no hi ets pus

Del text de l'edició de La Mirada *els següents mots o passatges sofriren modificació en l'edició també conjunta del primer i segon llibre, de la* Rosa dels vents (1937):

I, 4 lliberés
7 relluu
21 a son joi primer

II, 11 rebatre'ns, moixos i un poc més vells
17 batiments

A més, fou afegida indicació de motiu als poemes 35 i 37 del llibre segon.

Han estat esmenats encara per a aquesta edició de Biblioteca selecta, *els mots o passatges que en l'edició de la* Rosa dels vents *deien així:*

I, 14 pelegrinada
15 mon retorn a mos — mon cor — mon goig
16 dintre ton
18 ta voluntat
20 de son recer
21 a son
22 es salva
23 per ton regal — de ton esguard — ton esvair
26 de mon
31 de ton
32 barboteig — de son
35 I no els conec
42 davall
II, 2 diria's
3 jovenívola i nua — innocent: la ciutat i l'abril i el teu besar, cinyell que
6 sacra penyora
14 comuna
17 tos ulls
19 ton jove
36 són tots per les coses i Ell.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

ÍNDEX

Pàgs.

Pròleg 11

Llibre primer (1913-1919) 19

Llibre segon

A (1920-1928) 105

B (1929-1930) 145

Epíleg 187

Discrepàncies 203

BIBLIOTECA SELECTA

VOLUMS PUBLICATS

1. L'ATLÀNTIDA, de Jacint Verdaguer.
2. CANIGÓ, de Jacint Verdaguer.
3. MONTSERRAT, de Jacint Verdaguer.
4. GUALBA, LA DE MIL VEUS, d'Eugeni d'Ors.
5. LA BEN PLANTADA, d'Eugeni d'Ors.
6. L'ILLA DE LA CALMA, de Santiago Rusiñol.
7. FLAMA VIVENT, de Josep Roig i Raventós.
8. FANNY, de Carles Soldevila.
9. LA FAMILIA DELS GARRIGAS, de J. Pin i Soler.
10. DEL JOC I DEL FOC, de Carles Riba.
11. EL CAÇADOR, de Tomàs Garcés.
12. LA PUNYALADA, de Marian Vayreda.
13. PILAR PRIM, de Narcís Oller.
14. MONTNEGRE, de Josep Roig i Raventós.
15. LLIBRE D'AMOR, de Joan Arús.
16. DEL BORN AL PLATA, de Santiago Rusiñol.
17. LA PARADA, de Joaquim Ruyra.
18. LLIBRE DELS BONS AUGURIS, de J. M. López-Picó.
19. PINYA DE ROSA (Vol. I), de Joaquim Ruyra.
20. PINYA DE ROSA (Vol. II), de Joaquim Ruyra.
21. LA PAPALLONA, de Narcís Oller.
22. EL POBLE GRIS, de Santiago Rusiñol.

23. CROQUIS PIRINENCS, de Jaume Massó i Torrents.
24. L'ERMITÀ MAURICI, de Josep Roig i Raventós.
25. ENTRE FLAMES, de Joaquim Ruyra.
26. A L'OMBRA DE SANTA MARIA DEL MAR, d'Alexandre Plana.
27. ESTANCES, de Carles Riba.

BIBLIOTECA PERENNE

VOLUMS PUBLICATS

Verdaguer — OBRES COMPLETES

FORA DE SÈRIE

Sagarra — OBRA POÈTICA

BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1000011773

AAG-8
1481

IBC
12an
BIBLIOTECA DE CATALUNYA
Biblioteca de Catalunya
AAG. 8. 1481

Reg. 712.571

Sig.
84